

Liburuaren eguna, aurten, iniziatiba txalogarriz, eskuindarrek handaturiko liburudendei laguntzeko antolatu da gure artean.

Diru-laguntza honek arrakastarik izan du. Oso ondo erantzun baitute bai liburu-saltzailek bai erosleak. Laguntza bidea oso erraza zen, hots, egun horretan egin ohi den o/o 10eko beherapen hori liburuaren erosterakoan, hondaturiko liburudendetarako, erosleak eskaintzea.

Dozena pare bat liburudenda izango dira, bai, dagoeneko gure artean hondatuak, gehiago ez bada. Jokabidea beti berdintsua da: liburudendak desegin eta oraindik jabeari heriotz-mehatxua bota. Hego aldean bakarrik ez baino Ipar aldean ere holaxe ibili dira. Ez da inor harrapatua izan.

Liburuaren eguna ospatu delarik, gure herri askotan liburu-saltzaile atakatuak alde ekintza gisa ulertua izan da. Nork atakatuak? Eskuin muturrekoek.

Totalitariek beldur izan diote beti liburuari. Savonarolak eta Inkisizioak erre egin ohi zituzten. Asko gara mugatik liburuak pasatu ezinik ibili garenak. Mugaren bi aldetatik liburu-saltzaile zenbait ere ez dago lasai. Gerrillero edo direlako horiek, ilunetan lan egiten duten horiek, ikara sortu dute. Mehatxuz eta lehergailuz hainbeste eta hainbeste liburudenda jo dituztelarik, beldurtzekoa ere ba da. Ez da gaur arrisku gabekoa liburu abertzaleak edo aurrerakoiak erakus leihoetan jarzea. Liburu denda asko eta asko izan dira atakatuak Penintsula mailan ere.

Zergatik liburuaren aurtako amorru hori? Eskuindar hauentzat nonbait, maoismoa Maoren "liburu gorriak" sortarazi du, eta Pariseko 68ko Maiatza Marcuseren "Dimentsio baka-reko gizonak" izeneko liburuak. Lasai daitezen "Maiatz Gorri" hartako leader zen Cohn Bendit-ek testigutza edo "boutade" ekar dezakegu, halebait, Marcuse nor zen ere ez zekiela.

Liburuak ez du iraultzarik egiten. Zorionez edo zoritxarrez, liburuaren eragina hori baino motelagoa da. Dakigularik liburu bategatik ez da sistema totalitaririk koloka jarri. Baina gobernu moeta hauek ipini ohi dituzten mugak, trabak eta oztopoak ezaguturik, haien etsairik handienetakozat har daiteke liburuak. Zergatik, bestela, hainbeste zentsura, hainbeste kontu-eremate eta hainbeste kontrol?

Zer du, ba, liburuak gizonak hola erabil dezan? Zeren eta, uste dugunez, gobernu eta talde totalitariek dioten beldurrak eta amorruak, gainerontzekoek diogun begirunea a contrario erakutsi besterik ez du egiten. Liburuak betidanik zerbait sakratua, uki-ezina izan da. Bibliarekiko begirunean, zaltzarrik gabe, Jainkoaren Hitzari zor ziztaion errespetuaz gain, ba zen Idatzia izatearen itzalik ere. Idatziak, liburuak, betirako gordetzen du Hitza. Verba volant, scripta manent. Ez da hau antzinako gauza. Gure artean ere behin baino gehiagotan aurkeztu zaigu liburu bat idaztea bizitzako alternatiba gisa: seme bat izan, arbola bat sartu edo liburu bat idatzi esan ohi da.

Egia da liburuak zuen itzal sakratu hori demokraziarekin galduz joan dela. Irakurtzen jakitea, demokraziari esker, ez da aurrerantzean pribilegio bat, elite eta gutiengo hautatu batzuen monopolioa. Zibilizazioaren aurrerakada, neurri handi batetan, idatzitik, liburutik igarotzen da. Askabide da liburuak.

Batzurentzat liburuak kontsumogai den bitartean, guretzat askabide, kulturbide da. Hori gerrilleroek arretaz bereizten dute. Papiillon gisako libururik ez dute erreko, ez; bai baitakite ongi liburu horik "iheskeriarako tresna" direla, ihes-maratilen funtzio dutela. Ez dira arriskutsu horiek. Beste batzu bai, ordea. Eta horien artean euskarazkoa. Zergatik? Euskaldunontzat, liburugintza herria egiteko bide bat delako, kultura heldu eta aurrerazale baten atzetik gabiltzalako. Arrasaten lehen aldiz liburuaren Azoka ospatu zelarik, hau zen slogan-a: kulturak askatuko zaitu. Liburugintza, kulturgintza, herrigintza: ba da batasunik.

Liburuaren eragina neurtzea erraza ez izanik ere, segurtasun osoz baieztatu dezakeguna zera da, halebait, gerrilleroen bonbak baino indar gehiago duela. Gau-gizon hauek liburudenda hondatu ondoren JAKINTZAKO liburu-saltzaileak esana goitik behera onhar dezakegu: kultura desegiteko, bonba baino zerbait gehiago beharko da.

Joan ALTZIBAR

ERDARA BIZI ETA EUSKARAZ IDATZ.

"Ehun metro" elaberri eder eta zolia irakurri berri dudalarik, Zeruko Argian eginiko maiseakuntza batetan, uste du, Ramon Saizarbitoriak bere obra horretan sartzen dituen erdarazko esaldi eta textuez zertxobait ikusi dut. Lertxundiri, nik uste; ez du seguririk

gomuta. Xabier Kintanari noizbait entzunda eta bera bat etorritako bezala, Saizarbitoriak sartzen duen erdara guztia du Lertxundik zuzenesten, h.d., oraingo egoeraren isaladatze benetako bat egin nahi izanez gero, gauzak gerta eta jazotzen diren erara berregin eta berpentsatu egin behar direlako, erdara hütsez, halebait. Hau litzateke beraz elaberrigintza errealista baten irtenbide bakarra. Aiputan darabilen kasuan behar bada hala dateke, hots, orain arteko edozein eskolgiroa aitatzerakoan Espainiako bandera "roja y gualda" dela esateko. Horregatik hatsarria ezin dezaket onhar ez eta ontzat jo.

Saizarbitoriaren elaberrian oso ondo dago oreka mamitua, eta hainbeste erdara sartu arren ez da arrotz gertatzen; hor dagoke segurua asko, beste zertzelada askogaz batera, jakina, obraren literaturtasuna, arintasuna eta kondabideez gain. Baina bide hori hatsarri irmo bezala ezin ontzat eman, bizi ez gintezkeelako, euskal literaturik ezin egon bailiteke, erdara bizi gara eta. Eta hau ez da nahikunde hutsa edo beste edozelako kontu, eguneroko errealtate latza baizik. Euskarak ez du gure gizarteon, oraingo, ezer askorik balio, gero eta gehiago balioztatzen bada ere. Saizarbitoriak berak aipatua: "joder, ¿cribes en vasco? Oye, no te entiendo". Honegaz zera esan gura dut, erralista izatea erdara bizi izatea duela ondorio, eta beraz gure errealtate ondu eta eraiki behar dukegula. Erdara joan, etor, baina EUSKARA BIZI, eta beraz Euskarazko eta Euskal Literaturari euts.

Ebazpena agerian dago, lehen esandako halako kasuetan izan ezik, Eskizofrenikoak bihurtu behar dugu, bizi ez garren errealtatearen isladatzaile zehatzak izan behar dugu, errealis-moa zuzentzat kontsideratzen baldin badugu, errealismoaren bidei atxikitzen baldin bagatzaizkie, noski. Eta beroni ez badiogu eusten, are arrazoi handiagoz, euskadunon mundu irrealak kretzerakoa.

Azkenez, eta amaieratik urruti gabe, zera duket aipatzer, Saizarbitoriak darabilen euskara formalki desitxuroso eta lantzean behin lar korrontoso. Hori bai dela kontu apur bateko lana, eta horretan bai ez dagoela erdarekiko atralaka zertan ekarterik. Eta kritika ez dator garbizalekeriaren ezein egongunetik etor, sentimendu linguistiko hutsetik baizik, munduko edozelako hizkuntzako mintzatzaileen batek duen sentimendu linguistiko hutsetik, hots, nor bere hizkuntzagaz harro senditzeko sentimendu eta esku-bidea.

Andolin Eguzkitza.